Magiczny Kraków

18. Festiwal Conrada: poznaj ideę i pierwsze nazwiska

2026-04-28

W dniach 19–25 października spotkamy się na 18. Międzynarodowym Festiwalu Literatury im. Josepha Conrada w Krakowie, któremu będzie towarzyszyć hasło „Nieposłuszeństwo”. O tym, jak je rozumieć i praktykować, opowiedzą między innymi Jacek Dukaj, Mahsa Mohebali, Becca Rothfeld i Meliha Varešanović.

– Żyjemy w najwygodniejszym z dotychczasowych światów. Można by pomyśleć, że skoro tak, to nie ma powodów, by się buntować. Nic bardziej mylnego. Nieposłuszeństwo to nasz przywilej i obowiązek – przekonuje Paulina Frankiewicz, dyrektorka programowa Festiwalu Conrada, po czym wskazuje, że literatura może inspirować nas do zmiany świata i nas samych: – Czytanie niebezpieczne – by posłużyć się terminem zaczerpniętym z głośnego zbioru esejów Azar Nafisi – nie musi polegać na lekturze książek, których bohaterki i bohaterowie kontestują zastaną rzeczywistość. Pobudzające może być zagłębienie się w każdą opowieść, w szczególności tę wielogłosową, jeśli tylko zachowamy gotowość do konfrontacji z poglądami innymi niż własne. Znaczenie ma sposób obcowania z tekstem, wydobywający wywrotowy potencjał literatury.

– Nieposłuszeństwo zaczyna się tam, gdzie wyobraźnia odmawia pozostania w świecie, który znamy. Tym bardziej dziś, gdy coraz wyraźniej widzimy kryzys wyobraźni, potrzebujemy ją na nowo uruchomić — z nadzieją, że to właśnie ona otworzy przed nami możliwość lepszego jutra. Dlatego zapraszamy do czytania w duchu nieposłuszeństwa przez cały rok i do spotkania ze znakomitymi pisarkami i pisarzami już tej jesieni w Krakowie – Mieście Literatury UNESCO – mówi Carolina Pietyra, dyrektorka wykonawcza Festiwalu Conrada i zarazem dyrektorka Krakowskiego Biura Festiwalowego, które organizuje wydarzenie wspólnie z Miastem Krakowem i Fundacją Tygodnika Powszechnego.

Dukaj, Mohebali, Rothfeld

Gościem tegorocznego festiwalu będzie jeden z najbardziej rozpoznawalnych na świecie polskich twórców – Jacek Dukaj. Pisarz wyróżniony m.in. Europejską Nagrodą Literacką i nagrodą Europejskiego Stowarzyszenia Science Fiction zyskał uznanie przede wszystkim jako autor scenariuszy bliżej nieokreślonej przyszłości. Obecnie obserwujemy, jak tworzone przez Dukaja przed laty futurystyczne opowieści okazują się pod wieloma względami trafną diagnozą naszej współczesności i nadchodzących zagrożeń. Wspólnie z pisarzem podejmiemy refleksję nad buntem maszyn i buntem wobec maszyn, a także możliwościami innych relacji człowieka ze sztuczną inteligencją. Na wzór bohatera „Linii oporu” (Wydawnictwo Literackie) postaramy się również zaprojektować sens życia w rzeczywistości, w której to, co ludzkie przestaje dominować.

Kraków odwiedzi także pochodząca z Iranu Mahsa Mohebali – pisarka, krytyczka literacka i scenarzystka, uważana za jedną z ważniejszych postaci irańskiej literatury współczesnej. Jej książki zostały objęte zakazem publikacji w Iranie, a autorka mieszka w Hiszpanii w ramach programu Artists at Risk. Bohaterką jednej z powieści Mohebali pt. „Nie ma co” (GlowBook, tłum. Aleksandra Szymczyk) jest młoda rebeliantka na każdym kroku kwestionująca narzucone jej przez świat zewnętrzny autorytety: rodzinę, prawo, religię. Mohebali wykracza daleko poza ważną dla niej kwestię sprzeciwu

wobec reżimu autorytarnego, zachęca nas do tego, by ponownie poczuć i wykorzystać siłę młodzieńczego oporu, niezależnie od miejsca, w którym żyjemy.

Gościnią Festiwalu Conrada będzie również Becca Rothfeld, amerykańska eseistka młodego pokolenia, która – wbrew popularnym dziś trendom minimalizmu i praktykowania uważności – nakłania do afirmacji obfitości życia. Zdaniem Rothfeld tylko ta pełnia pozwala nam zachować człowieczeństwo, a powszechnie postulowane oczyszczenie umysłów, kalendarzy, ciał oraz domów niesie ze sobą jałową pustkę. Autorka książki Wszystko to zbyt małe (Wydawnictwo Filtry, tłum. Piotr Siemion), niewiele robiąc sobie z politycznej poprawności, obnaża, kto zyskuje na naszej ascezie. A zarazem gniewnie i z rozmachem zachęca nas do rozsadzania zbyt ciasnych pojęć i poglądów, wyrażania pragnień oraz wydawania miłosnych i estetycznych sądów.

Kobieta z Sarajewa

Festiwalowi Conrada towarzyszy identyfikacja wizualna zaprojektowana przez Marcina Wolnego w oparciu o ikoniczną fotografię Toma Stoddarta z 1994 roku, która obiegła wówczas światowe media, stając się symbolem obywatelskiego nieposłuszeństwa nie tylko na Bałkanach. Wykonano ją w oblężonym Sarajewie podczas wojny w Jugosławii.

„Na fotografii, jakby na przekór dramatycznej sytuacji, widać elegancko ubraną kobietę. Niczym modelka na wybiegu, z dumnie podniesioną głową, kroczy po chodniku i, mijając barykady z workami piasku, zbliża się do żołnierza z karabinem. To Meliha Varešanović w codziennej drodze do pracy. I choć cały kadr wygląda jak wyjęty z profesjonalnej sesji, Sarajewianka nie była świadoma, że ją wówczas sfotografowano. W roku 1994 zdjęcie znalazło się na rozkładówce amerykańskiego czasopisma »Life«” – pisze Magdalena Koch w „Magazynie Conrad”, dodatku do „Tygodnika Powszechnego”.

Meliha Varešanović także odwiedzi Festiwal Conrada jako gościni jednego ze spotkań. Będzie to okazja, by poznać historię niezwykłego zdjęcia i szerzej porozmawiać o doświadczeniu, które zostało utrwalone na kliszy.

Święto literatury

Rozmowy z pisarkami i pisarzami to tylko część programu jesiennego święta literatury. Festiwal Conrada obejmuje także spotkania branżowe w ramach „Kongresu książki” oraz „Lekcje czytania”, czyli cykl warsztatów prowadzonych przez znakomitych znawców i znawczynie literatury. Stałym elementem festiwalu jest pasmo „Word2Picture”, które łączy branżę książki z branżą audiowizualną i zaprasza do poznawania dzieł tworzonych na podstawie literatury – takich jak filmy, gry czy animacje. Częścią wydarzenia będą również aktywności dla dzieci i rodzin, pasmo filmowe oraz spotkania w kameralnych księgarniach. Już po raz dwunasty wręczona zostanie Nagroda Conrada za najlepszy debiut prozatorski. Więcej informacji o programie festiwalu organizatorzy zaprezentują w czerwcu.

Esej Pauliny Frankiewicz o idei tegorocznej edycji festiwalu, zatytułowany „Literatura Nie”, jest dostępny w **„Magazynie Conrad”** – dodatku do „Tygodnika Powszechnego” – oraz na stronie **Festiwalu Conrada**.